

Oponentský posudek bakalářské práce

Klára Peřinová: Ježíš Kristus v Tomášově evangeliu ve srovnání s kanonickými evangelií

Předloženo na UK ETF katedře pastorační a sociální práce v létě r. 2016

Vedoucí práce: Dr. Ing. Ladislav Heryán, Th.D.

1. K formě

Předložená práce je na bakalářskou práci poměrně *rozsáhlá* – má celkem 91 stran, z toho 66 stran vlastního textu, 7 stran seznamu literatury a zkratk a 18 stran příloh. *Příloh* je 8 a jsou různé povahy – od grafických znázornění literárních vztahů mezi evangelií přes (celkem zbytečnou a nevhodně provedenou) tabulku řecké abecedy a různá vyobrazení, až po text EvTom v českém překladu P. Pokorného. Práce obsahuje všechny *formální náležitosti* a její *typografická úprava* je celkem dobrá, tištěná je jednostranně (pro příště bych doporučil úspornější tisk po obou stranách), zbytečně veliké jsou mezery mezi patovými poznámkami. Drobným nedostatkem je nesprávné vkládání mezer: za tečku v desetinném členění nadpisů, za čárku v biblických odkazech, před číslo patové poznámky v textu.

Patové poznámky jsou využívány výlučně k odkazování na použitou literaturu, na dřívější poznámku se odkazuje zkratkou „ref.“, což v českém textu považuji za nepatřičné. Namátkou jsem zjistil, že na str. 40 věta, která je doslovně převzata z výkladu P. Pokorného (Neznámá evangelia I, str. 111), není označena jako citát, ačkoli později je na tento výklad odkázáno: v této věci je žádoucí větší pečlivost a přesnost. Naopak není třeba odkazovat u jednoho každého z probíraných logií EvTom na jejich překlad u Pokorného, stačí paušální vysvětlení, že tento překlad je užíván jako výchozí (tak na str. 9) – proč však je v citátu na str. 31 užit Kozákův překlad z němčiny?

Jazyk práce považuji za problematický. Pravopisných chyb je tu celkem málo – častěji chybí mezivětná čárka, spíše výjimečně se objeví zakolísání jako např. „ranných“ na str. 22. Výjimečně však nejsou – žel dnes i jinde značně rozšířené – projevy pokleslého jazyka: na jediné straně (14) se najdou hned tři takové jevy pohromadě: psaní „viz.“ (též str. 27, 29, 30, 63; v češtině to není zkratka, nýbrž imperativ 2. os. sg., zkratka pochází z angličtiny, kde má jiný význam!),

Jan Roskovec, Th.D.

tel.: +420 221 988 411, fax: +420 221 988 215

e-mail: roskovec@etf.cuni.cz

Černá 9 (p.o. box 529), 115 55 Praha 1

www.etf.cuni.cz

skloňování substantiva „datum“ jako maskulina (správně neutrum!), obrat „co se týká, tak...“ Na tento seznam by dále patřilo také vágní užívání vztažného „kdy“ (např. str. 30, kde je navíc opakováno: „například ve výroku 52, kdy se učedníci ptají Ježíše, kdy přijde Boží království...“) a podobně nesprávné užívání „příčemž“ (např. na str. 28), dále např. pleonastické „více pozitivnější“ na str. 47, nesprávné užívání slovesného vidu (např. „jelikož bych chtěla krátce popísovat rozpory...“ na str. 58). Hlavní jazyková potíž hodnocené práce tkví ve stylistice: nemálo vět je formulováno tak nepořádně (také, ale nejen idiomatically nepřesně), že pozbývají srozumitelnosti.

Příklady: „Jelikož některé výroky Tomášova evangelia mají podobné myšlenky, budu se ... zabývat jen jednou z nich.“ (str. 9; míněno: „budu se zabývat vždy jen jedním z nich“?) „Nakonec se samotná církev začala věnovat výběru autoritativních knih [věnoval se tomuto výběru někdy někdo jiný? JR], která poté vybrala 4 kanonická evangelia, přičemž se považují za jedno evangelium.“ (str. 12) „Marek neměl záměr napsat všechna období z Ježíšova života. (...) Jeho přístup k práci je popisný.“ (str. 17) „Janovi učedníci se pravděpodobně jako společenství transformovali do nových idejí jako byla například gnóze...“ (str. 19) „Toto poznání je dané vzhledem do skutečnosti, nikoliv pouhým vlastním přičiněním.“ (str. 26) „Zde nalezl džbán..., kde se nacházely zlomky papyru, kde objevil 13 papyrových knih, kde se nacházelo i Tomášovo evangelium.“ (str. 27; popis nálezů rukopisů z Nag Hammádí) „Zde je vidět, že výroky týkající se Blahoslavenství (*sic!*) nejsou uspořádané po sobě, ale vyskytují se i v Novém zákoně.“ (str. 32) „nastane nový věk, v němž se překoná hmotnost...“ (str. 36; míněno: „překoná se vázanost na hmotu“?) „Ukázka z Matoušova evangelia se týká výroku...“ (str. 41). „Navíc je Janovo evangelium částečně ovlivněné gnozí v rámci jeho vzniku a historického kontextu...“ (str. 46; míněno: „gnóze byla historickým prostředím, v němž EvJ vznikalo, a tak na ně měla vliv“?) „V logiu 71 se na rozdíl od Janova evangelia nemluví o vzkříšení Ježíše, což je část, která v Tomášově evangeliu chybí.“ (str. 51)

Některé formulace jsou tautologické: „Svůj kanonický status získalo Markovo, Matoušovo, Lukášovo a Janovo evangelium, což jsou kanonická evangelia, která jsou součástí Nového zákona“ (str. 10; trojnásobná!) V Janově evangeliu se objevuje symbolismus, jelikož Evangelium podle Jana používá mnoho symbolů.“ (str. 20)

Za další formulační neobratnosti uvedu jen obrat „mým cílem práce“, který je použit v úvodu i v závěru (str. 8, 65).

Stylistická nepořádnost ovšem není jen problémem formálním, těsně souvisí s neurčitostí myšlení – k tomu více níže. K nezanedbatelným jazykovým nedostatkům práce patří také špatná angličtina její *anotace!*

Mnoho dalších chyb jsem opravil přímo v textu práce.

2. K obsahu a metodě

Zájem, který hodlá v práci sledovat, stanoví autorka přesvědčivě, vyjadřuje jej už názvem: porovnáním některých Ježíšových výroků v podání EvTom s jejich obdobami v biblických evangeliích zjistit, v čem se liší nekanonický obraz Ježíše od kanonického, a tak si udělat představu o tom, co vlastně činí apokryfní texty kanonicky nepřijatelnými. Vzhledem k charakteru bakalářské práce je dobře zdůvodnitelné i to, že toto srovnání je prováděno pouze na výběru látky, za přijatelné lze považovat i to, že srovnávání je pouze český překlad příslušných textů, a nakonec i subjektivní kritérium výběru („výroky, které mě zaujaly“, str. 9).

Členění práce takto stanovenému záměru logicky dobře odpovídá: kromě úvodu a závěru (tento charakter má jak kap. 4 nazvaná „Shrnutí rozdílů ve výrocih Ježíše“, tak nečíslovaný „Závěr“ – bylo by je možno sloučit do jedné kapitoly a zbavit se tak zbytečných repetič) má práce dvě části. Po obecném představení zkoumaných látek (kap. 1 o kanonických evangeliích, kap. 2 o EvTom) přichází vlastní jádro práce, kap. 3. Je nazvána „Popis rozdílů ... s výkladem“, což nepovažuji za příliš šťastnou volbu, vzhledem k tomu, že je v ní (i mimo ni) s opakovaným důrazem věnována pozornost rozdílům i shodám, i k tomu, že srovnání by mělo být spíše analýzou než popisem.

V této kapitole je postupně probráno 28 logií z EvTom. Srovnávání probíhá ve třech směrech: nejprve se synoptickými evangelií (kap. 3.1), dále je uvedena skupina logií, které mají obdoby u Jana (3.2), a konečně je učiněn pokus vztáhnout výroky EvTom k „učení církve“ (3.3). Toto třetí hledisko by bylo možno asi výstižněji označit jako srovnání *christologie* EvTom s *christologií* křesťanského pravověří. Přehlednosti práce (možná nejen pro čtenáře, ale i pro samu autorku) by podle mne bývalo prospělo, kdyby v této kapitole mělo každé logion samostatnou kapitolku s nadpisem, jímž by se autorka pokusila vystihnout hlavní motiv, který je předmětem srovnání.

Výsledky, k nimž své zkoumání autorka dovádí, je možno shrnout do několika bodů. (a) EvTom se od kanonických evangelií liší už svou literární formou: jakožto sbírka logií nepodává příběh,

který by tvořil kontext výroků, a chybí v něm narativní látky z ježíšovské tradice, které v křesťanském pohledu na Ježíše nabyly klíčového významu, tedy pašijní příběh vrcholící Ježíšovou popravou, příběhy o setkání se Vzkříšeným a také příběhy o Ježíšově narození a dětství, jež podávají Mt a Lk. (b) Ježíšova přítomnost a autorita vůči učedníkům je v EvTom líčena jako přítomnost věčně živého – na rozdíl od kanonického svědectví o vzkříšení jako překonání smrti. (c) V EvTom lze pozorovat zřetelnou tendenci ke zniternění či spiritualizaci skutečností jako je „království Boží“, jež v kanonickém podání mají výrazný sociální rozměr. (d) Ježíš není v EvTom prezentován jako Bůh. (e) V EvTom nápadně chybí řeč o hříchu.

Tyto závěry však nejsou nijak zřetelně z vlastního zkoumání vyvozeny – což může souviset s tím, že ono zkoumání ve skutečnosti nepředkládá nějak uspořádané srovnání, nýbrž spíše náhodně vybrané postřehy o podobnostech a rozdílech. Těkavost a nesoustavnost výkladu je ostatně charakteristická pro celou práci.

3. Hodnocení

Kladně je třeba hodnotit samotný záměr a rozvrh práce. U studentky oboru, jehož součástí není speciální školení v teologii a biblistice, oceňuji takto vyjádřený zájem o otázku kánonu, jež v teologii rozhodně není tématem okrajovým. Autorka si vytkla jasně vymezený, přece jen však nelehký úkol. Pokud jde o objem zpracovaných primárních textů i rozsah sekundární literatury (jakkoli bibliografický seznam je mnohem širší než skupina studií skutečně citovaných v poznámkách) práce patrně převyšuje běžný průměr.

S o to větší lítostí musím konstatovat, že se autorka svého úkolu nezhostila uspokojivě. Celá práce – jak její první část, pro kterou by zcela stačila přehledná (ale právě: přehledná!) kompilace informací ze sekundární literatury, tak a zejména její druhá část, jež měla představit srovnávací analýzu textů – trpí značnou těkavostí výkladu. Skáče od jedné myšlenky ke druhé, aniž by sledovala nějaký jejich vývoj, nějakou „hlavu“ a „patu“. Někdy je míra této roztříštěnosti taková, že je pro čtenáře vůbec obtížné zjistit, co autorka chce sdělit, neřku-li kam míří. Práce je plná repetice a zbytečných upozornění, zato chybí skutečné hledání odpovědí na otázky. Zdá se, že autorka prostě nedovede srozumitelně vyjádřit poznání, k němuž svou prací – podle všeho jinak pilnou – dospěla. To je však u kvalifikační písemné práce závada závažná!

Umím si dobře představit, že práci by bylo možno přepracovat tak, že by mohla aspirovat na nadprůměrné hodnocení. Zachovat by se dala její struktura i zpracovaný materiál, bylo by však třeba usoustavnit postup výkladu (sled předkládaných myšlenek), napravit mnoho formulací, a zejména v komparativní části (kap. 3) vyprofilovat skutečná srovnání. V současné podobě je však žel na hranici přijatelnosti pro obhajobu. Je to škoda, protože, pokud by byla v této podobě obhájena, muselo by se hodnocení podle mne pohybovat na spodní hranici.

S touto výhradou práci *doporučuji k obhajobě*.

Pro obhajobu navrhuji následující podnět a dvě otázky:

1. Má-li obhajoba alespoň trochu kompenzovat závažné nedostatky podání výkladu v práci samé, nechť si autorka vybere jedno logion EvTom, které je podle ní charakteristické, a na něm předvede skutečné srovnání.
2. Co (jaká pozorování!) vede k závěru, že EvTom je bližší Janovi než synoptikům? Prosím bez apriorního předpokladu, že J vznikl v gnostickém prostředí!
3. Co vás vedlo k zařazení poněkud nestandardní knihy Jana Kozáka mezi jinak solidní studie, z nichž jste čerpala? Jste si vědoma problémů této publikace?

V Nymburce 10. 6. 2016

Jan Roskovec